

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput V. Prorsus illicitus est restrictionum purè mentalium usus, nec ulla
de causa licitus in juramentis, uti nec in judiciis, contractibus, nec in ulla
humana conversatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

Gallicanus in generali Conventu anni 1700. declaravit temerarias, scandalosas, perniciosas, bona fidei illudentes, & Decalogo contrarias.

CAPUT V.

Prorsus illicitus est restrictionum purè mentalium usus, nec ulla de causa licitus in iuramentis, nisi nec in iudiciis, contractibus, nec in ulla humana conversatione.

- 28 Sanchez l. 3. in Decal. c. 6. *Possunt (inquit) absque mendacio verba usurpari, licet ex sua significatione non sint ambigua, nec eum sensum verum admittant ex se, nec ex circumstantiis occurrentibus, sed tamen sensum verum reddant ex aliquo mente profertus reventio, quodcumque illud sit, ut si quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, vel propria sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio sine iure, se non fecisse aliquid quod reverà fecit, intelligendo intra se aliud ab eo distinctum, quod non fecit, vel aliam diem, vel quodvis aliud additum, reverà non mentitur, nea pejerat, sed tantum non dicit veritatem determinatam, quam audientes concipiunt, & verba in se significant, sed aliam veritatem disparatam. Ita ille, addens, quod causa utendi his amphibologis est quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tenendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censetur tunc expeditio & studiosa. Et quæ non inde deducit? Audiat & obstupescat Orbis.*
- 29 Nam ibidem n. 29. deducit 1°. quod mercator probabilem habens opinionem de iusta taxatione pretii mercis alicujus, falso eam pondere vendere possit, ad istam injuriam sibi compensandam. Et à Judice de eo postea interrogatus, sub restrictione mentali jurare, quod nec supra taxam vendiderit, nec falso usus fuerit pondere. Id etiam post ipsum docet Escobar tr. I. exam. 3. n. 34.
- 30 2°. n. 24. quod testis non juridicè interrogatus super crimine commisso in oculis ipsis, respondere possit, & jurare, se nescire, subintelligendo, ut tibi dicam. Quod & asserit de teste juridicè interrogato, si ex confessa veritate prævideat sibi damnum.
- 31 3°. n. 29. quod testis, vel reus, bonâ fide Judici testatus vel confessus de crimine, si animadvertat quod absque ista confessione vel testificatione crimen non esset sufficienter probatum, tam iste, quam ille, sub mentali restrictione jurare possit, crimen ab ipso non esse commissum, seque mentitum fuisse illud testificando, vel confitendo.
- 32 4°. ibidem, quod reus juridicè interrogatus de homicidio quod commisit, jurare possit se non commisisse (subintelligendo criminose) si crimen istud per circumstantiam aliquam excusare possit, v. g. per ignorantiam facti, per sui defensionem, &c.
- 33 5°. num. 30. quod juridicè interrogatus

super veris indicis homicidii, v. g. an non tali horâ tranferit per locum ubi commissum fuit, id negare possit, si homicidium ipse non commiserit.

6°. num. 31. quod qui cessit foro, partemque bonorum suorum subduxit, ut habeat unde non mendicatò vivat; à Judice interrogatus, jurare possit, se nihil subduxisse; idemque facere possint testes, in creditorum damnum, dummodò sciant ipsum solum subduxisse necessaria ad non mendicatò vivendum.

7°. num. 32. quod mutuarius, à quo mutuum ante tempus repetitur, vel qui non est restituendo, sub mentali restrictione jurare possit, se mutuum non accepisse.

8°. num. 33. quod qui spondit se daturum puellam, si probabiliter credat se ad id non teneri, coram Judice jurare possit, se non spondidisse.

9°. ibidem, quod Clericus, vel alius, qui probabiliter putat se non debere gabellam, vel non debere tantam, jurare possit se non habere mercem illi gabellæ obnoxiam, tamen reverà habeat.

10°. num. 34. quod suffragium habentes nominandi ad officium quoddam, quibus per Statuta vetitum est colloquium vel accessus ad aspirantium aliquem, jurare possint se ab accessu & colloquio abstinuisse, licet non abstinerint, dummodò non accesserint, &c. animo permittendi se subornari.

11°. num. 36. quod creditor, cui perluta est pars magna summæ in Chirographo specificatæ, interrogatus, an tota summa ipsi debita sit, nihilque ex ea acceperit, jurare possit, totam illam summam sibi debitam esse, nihilque de ea se recepisse, si quantum recepit, tantumdem ab eodem ipsi absque Chirographo debitum sit, dummodò nemini per hoc auferatur præferentia hypothecæ.

12°. num. 37. & 38. quod dum per vim jurare quispiam compellitur, se daturum pecuniæ summam, quam non debet, uti possit mentali restrictione & æquivocatione, ut non teneatur; vel usurpare verba purè materialiter, nullam ipsis dando significationem; atque hoc pacto eximere se ab obligatione, tamen præsentibus inde scandalizari contingat. Quia ipsum credere debent ab obligatione exemptum restrictionis mentalis beneficio.

13°. num. 39. quod qui cogitur jurare, se desponsaturum puellam, ad quam desponsandam se non credit obligatum, id jurare possit, subintelligendo, si teneor, vel si mihi placitura sit in futurum.

14°. num. 40. quod mulier à marito separata, ob adulterium ipsius sibi notum, jurare possit se ad ipsum redituram (ad absolutionem in articulo mortis obtinendam) etiam si intentionem non habeat redeundi, subintelligendo, si ad id teneor.

15°. num. 41. quod is à quo pecuniarium mutuum petitur, ad quod præstandum non teneretur, jurare possit, se pecuniam non

- habere (quamvis habeat) subintelligendo ad nautandum.
- 44 16°. idem Sanchez ibidem c. 7. quod iusta de causa æquivocatione utens, mentalivè restrictione, jurare possit, (etiam in iudicio) se loqui absque ulla æquivocatione, &c.
- 45 17°. Tamburinus l. 1. in Decal. c. 3. §. 1. non solum subscribit Sanchezio, quod reis & testibus à Iudice interrogatis licitus sit restrictionum mentalium usus in iudicio, dum illegitimè interrogantur, sed etiam cum dubitant an legitimè interrogentur, licet (inquit) reus ex candida & sincera responsione non timeat sibi grave malum inferri.
- 46 18°. Et l. 3. §. 3. idem censet in casu quo Iudex citatur legitimè per simplicem probationem interrogare, dum ex candida responsione periculum est vitæ.
- 47 19°. Jo. Sancius in selectis disp. 9. n. 6. licitum usum restrictionum mentalium ad ipsum quoque extendit tribunal Sacramenti pœnitentiæ (teste Diana tr. 1. resol. 55.) audentque asserere, quod si pœnitens probabiliter credat Confessarium non impensurum illi absolutionem, si fateretur consuetudinem peccandi, potest æquivocatione utendo (hoc improprio nomine mentalem ipse restrictionem cum Tamburino colorat) negare consuetudinem, ut fiat sensus, consuetudinem non habeo ad confitendum tibi de præsentibus. Et addit hoc procedere etiam de consuetudine proveniente ex occasione proxima, quam sine incommodo magno vitare non potest. Potest enim (inquit) æquivocando negare talem consuetudinem, licet à Confessario de ea interrogatus.
- 48 Tam exorbitantia sunt opinamenta illa, ut ad illa confutanda necesse sit securim ad radicem ponere, & gemere quod inter defensores eorum sint aliqui viri docti, qui (ut Augustinus l. contra mendacium c. 18. ait) *est non verbis, respiciat tamen regulas figunt, sineque constitutum, quando debeat, quando non debeat pejerari. O ubi estis fontes lacrymarum? Et quid faciemus, quò ibimus, ubi nos occultabimus ab ira Veritatis, si non solum negligimus cavere mendacia, sed audemus insuper docere perjuriam?*
- 49 Dicendum ergo generaliter usum restrictionum purè mentalium esse intrinsecè malum, nulloque casu licitum, sive in iudicio, sive extra. Quia qui merè mentaliter restringit, mentitur, & si iuramentum addat, est perjurus. Perjurius enim, ut num. 8. dixi, est mendacium iuramento firmatum.
- Probatur primò, quia quisquis ea quæ vocaliter profert, purè mentaliter restringit, vel verbis secundùm communem ea intelligendi morem, personarumque & circumstantiarum circumstantias, ab audientibus intellectis, significat contrarium ejus quod in mente habet, prævaticator est divinæ legis, veteris novique Testamenti: loquitur enim mendacium, assumit nomen Dei in vanum, proximum dolo capit, perjuratque. Quæ

omnia utriusque sacræ Paginæ oraculis prohiberi constat ex Psalm. 14. *Domine qui habitat in tabernaculo tuo? ... qui loquitur veritatem in corde suo... qui jurat proximo, & non decipit... qui (ut Dominus ait Pl. 23.) non accepit in vano animum suum, nec juravit in dolo proximo suo.* Ille verò in dolo jurat, qui profert sermonem menti discordem, dum jurat: cum perjurius sit nequiter decipere credentem, can. in dolo 22. q. 2. In nova etiam lege dupliciter Veritas prohibet, dum præcipit simplicitatem: *estote simplices sicut columba.* Illi verò de quibus agimus, sunt duplici corde; ipsis proinde vè dicitur Eccli. 2. *Va duplex corde.* Quia, ut Augustinus contra mendacium c. 3. ait, *aliud habet in animo, & aliud verbis, vel quibuslibet significationibus enuntiat.* Unde etiam duplex cor dicitur esse mentientis, id est duplex cogitatio, una rei ejus quam veram esse vel scit, vel putat, & non profert; altera rei quam pro ista profert, sciens falsam esse, vel putans.

Secundò, quia *qui sophisticè loquitur, odibilis est.* Eccli. 38. multò ergo magis qui sophisticam locutionem, id est ad decipiendum compositam, iuramento confirmat.

Tertiò, restrictionum mentalium usum improbat unanimis Patrum traditio: utpote generaliter asserentium responsionem esse debere ad mentem interrogantis, secundùm communem hominum usum responsionis verba accipientis. Siquidem Tertullianus l. 4. contra Marcionem c. 38. *Iusta (inquit) & digna prescriptio est, in omni questione, ad propositum interrogationi pertinere debere sensum responsionis. Ceterum aliud consilienti, aliud respondere, dementis est.*

Lactantius l. 1. c. 18. *Est enim nefas, eum qui veritati studeat, in aliqua re esse fallacem, atque ab ipsa, quam sequitur, veritate discedere. Nec aliquando committet, ut lingua interpres animi, à sensu & cogitatione discordet.*

Basiliius in Pl. 14. *Falsa non est res? Negatio sequatur. Falsa est? Consensu firmetur.* Cura ullam verborum implicationem ad aliud respiciens, ipsam per se veritatem studet exprimere simplici & nudà usus assensione.

S. Gregorius Nazianzenus (prout idem narrat epistolâ 124.) *Mendacium & sermonem artificiosum, & ad detractionem concinnatum, ita abominatus est, ut qui sciret mendacium ex diabolo progenitum esse, Dominumque omnes eius, qui loquuntur mendacium, perdituros.*

Augustinus in Pl. 33. explicans verba illa: *labia tua ne loquantur dolum, sic habet: Quid aliud est loqui dolum, nisi aliud labiis promere, cum aliud claudatur in pectore?* In Pl. 51. *Quid est lingua dolosa, ministra fallacia... aliud in corde gestantium, aliud ore promentium.* L. contra mendacium c. 18. hunc sibi casum objicit: *Ecce gravi morbo periclitatur egrotus, cuius jam vires ferre non possint, si ei mortuus unicus & charissimus filius nuntietur. A te querit, an vivat, quem vitam finisse tu nosti. Quid respondebis, quando*

quando quidquid aliud dixeris, prae unum de tribus, aut mortuus est, aut vivit, aut nescio, nihil aliud credit ille quam mortuum... Ex illis autem tribus duo falsa sunt, vivit, & nescio, nec abs te dici possunt, nisi mentiendo. Illud autem unum verum, id est mortuum esse, si dixeris, & perturbati hominis mors fuerit subsecuta, abs te occisus esse clamabitur, inquit. In casu tam perplexo si licitum Augustinus credidisset restrictionis mentalis usum, ad impediendam hominis aegrotantis mortem, non dixisset, ex tribus illis duo falsa esse, vivit, & nescio, nec dici posse, nisi mentiendo: do: falsa quippe non essent, nec mendacia, si sine mendacio & falsitate dici possent cum restrictione mentali, v. g. vivit secundum animam, nescio ut tibi dicam. Ita verò sine mendacio & falsitate taliter dici non posse evidenter censuit Augustinus, dum absolute & absque exceptione ulla dixit, nisi mentiendo dici non posse; nec in casu tam perplexo respondit duo illa, cum mentali restrictione, salvâ vitâ patris aegrotantis, sine falsitate & mendacio dici posse; sed hoc unum respondit: Moveor his oppositis vehementer, sed mirum si etiam sapienter.... Nec me movere.... quòd, nobis mentiri volentibus, & hominibus vero aucto morientibus, homicida dicitur veritas; addiditque ne licitum quidem mendacium ad liberandum infantem in carcere infidelium detentum à periculo salutis aeternae, etiam mendacio baptizari, salvatiquae possit, deceptus mendacio custodibus; quia etiam in hoc (inquit) invidiosissimo casu, quò confugiam nisi ad te veritas? Ad restrictionem ergo mentalem non credit licitum sibi confugium, quia ad eam confugere, non est ad veritatem confugere. Unde epist. 125. ad Alypium: Illud (inquit) sanè rellissimè dici non ambigo, non secundum verba jurantis, sed secundum expectationem ejus cui juratur, quam novit ille qui jurat, fidem jurationis impleri.... Unde perjuri sunt, qui, servatis verbis, expectationem eorum, quibus juratum est, deceperunt. Epist. 126. Expectationem eorum quibus juratur, quisquis deceperit, non potest esse non perjurus.

56 S. Prosper apud Hincmarum l. de divortio Lotharii & Tetbergæ :

At si jurandi te causa perurget, & arctat, Id puris verbis, id gere mente piâ.
Nec verbi arte putes te fallere posse Tonantem,
Cui nihil abstrusum est, cui tua corda patent.
Qui non ut juras, sed ut id jurasse putavit
Cui juras, audit, sicque es utriusque reus.
Nempe Deo, in vanum cuius vis sumere nomen,
Seu socio, quem atrâ fallere fraude paras.

57 S. Isidorus l. 2. sent. c. 31. Quicumque arte verborum quisque juret; Deus tamen, qui conscientia testis est, ut accipit, sicut ille, cui juratur, intelligit. Dupliciter autem reus fit, qui & Dei nomen in vanum assumit, & proximum dolo caput.

58 S. Thomas 2. 2. q. 89. a. 7. ad 4. Quando non est eadem jurantis intentio, & ejus cui jurat, si hoc procedat ex dolo jurantis, debet

juramentum servari secundum sanum intellectum ejus, cui juramentum prestatur.

S. Ignatius, Societatis Fundator, & ipse mentales restrictiones, velut humanae societati perniciosas, est detestatus, teste Massæo in vita ipsius l. 3. c. 10. ubi sic: Suspensa, vel ambigua, vel obscura verba, perplexum de industria incertumque sermonem, sui barbaras artes, & subdola mendacii regumena, fideique ac societatis humane perniciem semper est detestatus.

4.º. probatur ex sequentibus propositionibus ab Ecclesia damnatis: Siquis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propriè sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio fine, juret se non fecisse aliquid quod reverà fecit, intelligendo intra se aliquid quod non fecit, vel aliam viam ab ea in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, reverà non mentitur, nec est perjurus. Est 26.º. inter damnatas ab Innocentio XI. talis proinde judicio Ecclesie verè mentitur, estque perjurus. Propositio verò 27.º. ab eodem damnata, est ista: Causa justa utendi his amphibologis, est quoties id necessarium est aut utile ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium actum virtutis, ita ut veritatis occultatio confectur tunc expediens & studiosa. 28.º. Qui mediante commendatione, vel munere, ad Magistratum, vel Officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali prestare juramentum, quod de mandato Regis à similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem expientis: quia non tenetur facere crimen occultum. Hæc propositio scandalosa est. (ait Clerus Gallicanus) perniciofa, patrocinatur humana ambitioni, perjuriam excusat, &c.

5.º. probatur ratione multiplici. Prima petitur ex hoc universalissimo juris naturalis principio: Non facias, quod pati nolis. Ipsimet autem mentalium restrictionum defensores ægrè ferrent sibi à discipulis suis per artificium ejusmodi restrictionum illud, juxta illud Augustini Enchirid. 17. Usque adeo rationabilis natura refugit falsitatem, & quantum potest, devitat errorem, ut falli nolit, etiam quicumque amant fallere, & fallentes defendere.

Secunda ratio: quacumque probant mendacium esse prorsus intrinsecè malum, nulla- que de causa, vel necessitate licitum, idem probant de restrictionum purè mentalium usu. Si enim ideò intrinsecè mala, nulloque casu licita mendacia, quia societatem humanam evertunt, eandem pariter evertit restrictionum mentalium usus. Nam si usus earum licitus esse posset, nullus unquam securus esse posset de fide & mente alterius, sive in familiaribus colloquiis, sive in stipulationibus & contractibus, sive in fœderibus juramento firmatis, sive in judiciis, &c. quia si contra verborum sensum ab omnibus, etiam prudentibus, omnibus circumstantiis externis consideratis, intelligi solitum, loqui liceat, sensum prorsus alium solâ mente intelligendo; impossibile e-

rit quod alter alterius loquentis mentem intelligat, quantumcumque prudenter ad ejus verba, & omnes circumstantias attendat. Unde & Catholicam Ecclesiam hæretici calumniantur, quod in ea modus per mentales restrictiones fallendi proximum doceatur, per quas hodie multi à mentalium restrictionum defensoribus seducti, & proh dolor! nimis multi, etiam aliqui bonæ animæ in corde & corde, hoc est in dolo loquuntur, diabolo iis facile persuadente, ut per mentales restrictiones fallant proximum, quibus persuadere non potest ut ipsum fallant per mendacium, sub mendacii nomine ipsi propositum. Sic omnis controversiæ humanæ finis cum Apostolo dici non poterit juramentum, dum etiam in juramentis restrictionum mentalium Advocati licitas illas faciunt; licitam proinde humani sermonis inimicam duplicitatem. Nec refert quod ad licitum earum usum causam justam requirant: quia facile quisque sibi justam iis utendi causam præsumet. Denique dum etiam in judiciis, & Sacramentis, usus earum licitus asseritur, per cum sacra omnia & profana, publica & privata æquè ac per mendacia pervetuntur, ac perturbantur.

62. Atque hinc tertia ratio petitur, ex eo quod restrictionum mentalium doctrina Ecclesiæ ac Reipublicæ, non secus ac humanæ societati, omninò sit perniciofa. Quia si doctrina illa vera sit, non solum nulla amplius inter homines erit fides & societas, dum alter alteri verba dabit, quasi fidem suam obligans, sed mentali restrictione occultam intentionem se non obligandi celabit; sed nulla quoque amplius erit Sacramentorum religio, nulla Judiciorum & Magistratum autoritas, imò ne ipsius quidem Tribunalis Pœnitentialis, ut de rei alicujus veritate, aut bona hominum fide sit securitas: quia omnium etiam Judicum istorum interrogatio & autoritas, restrictionum mentalium usu eludi poterit, prout earum patroni docent, secundum quos testis interrogatus an committi viderit crimen, quod vidit, jurare potest non vidisse; reus pariter se non commisisse quod commisit; mercator, se solvisse, vel restituisse, quod non solvit, nec restituit; promotus ad Magistratum, pro sua promotione se pecuniam non dedisse, quam dedit, &c.

63. Quarta ratio, usque adeò exorbitant mentalium restrictionum defensores, ut ne ipsos quidem pudeat asserere, quod in Deo locum habeat amphibologia & mentalis restrictio. Blondellus in Thesi Anglo-Leodiensi anni 1686. conclus. 30. *Non existimamus negandas Deo ambiguas, aut etiam non integras externè locutiones; imò talibus de facto usus est Christus Dominus.* Sanderus in Thesi Anglo-Leodiensi ejusdem anni conclus. 24. *Patriarcha & Propheta, Angeli, ipse Christus, nedum viri justis & Sancti amphibologiis, & restrictionibus mentalibus usi sunt.* P. Daniel in novissima responf. ad Litteras Provinciales, Verùm hanc propo-

sitionem Clerus Gallicanus in Generali Conventu anni 1700. hæc censurâ notavit: *Hæc propositio scandalosa est, temeraria, mysticè, propheticè, parabolice dicta, vel tacita, cum vulgaribus gestis confundit, sanctorum Patrum acta ludibrio vertit, ipsis etiam Angelis injuriosa, erga Christum contumeliosa, & impia.* Enimverò religio in totum tollitur, Deique perinde ac hominum dictis fides omnino admittitur, si restrictionum mentalium usus ipsi quoque Deo, Christo, Angelis, Patriarchis & Prophetis tribuitur. Quomodo enim hoc dato scire possumus, Deum, Christum, Apostolos, Prophetas, divinitatis nobis arcana, cæteraque Christianæ religionis mysteria credenda proponentes, mentali restrictione verba sua non obvolvissè, v. g. dum Deus revelavit se unum in natura, trinum in personis; Verbum carnem factum; corpus, animam, divinitatem, Christum totum sub speciebus Eucharisticis realiter ac substantialiter contineri, &c.? Et quid in verbo Dei, quid in promissis & minis, quid in præceptis firmum erit, si locum in Deo habet mentalis restrictio? Nihil profectò magis firmum erit, quàm si in Deo locum haberet mendacium: fides proinde divina æquè subvertetur atque humana subvertetur, si in dictis hominum talis restrictio licitè usurpari possit. Unde August. epist. 28. aliàs 8. *admisso semel in tantum auctoritatis fastigium officioso aliquo mendacio, nulla illorum librorum (factorum) particula remanebit, que non ut cuique videbitur, vel ad mores difficilis, vel ad fidem incredibilis, eadem perniciosissima regulâ ad mentis, seu mentaliter restringentis Auctoris consilium officinamque referatur.* Et quemadmodum Augustinus ibidem concludit, *fluctuare auctoritatem Scripturarum divinarum, ut in eis quod vult quisque credat, quod vult non credat, si semel fuerit persuasum aliqua illos viros, per quos hæc nobis ministrata sunt, in scripturis suis officiosè potuisse mentiri; idem pariter concludendum erit, si semel per suum fuerit, potuisse Deum, Christum, Prophetas, Apostolos aliquâ uti restrictione purè mentali.* Et quomodo eâ non usos, hæreticis persuadere poterunt earum patroni, dum v. g. Christus dixit: *Hoc est Corpus meum?* Quomodo ipsos convincere? Et quis scire poterit, an Deus in promissis suis, & minis, eâ usus non fuerit, v. g. dum peccatoribus ignea æternam comminatus est? Et quid aliud reipsâ faciunt plurimi Casuistæ, dum omnia penè juris naturalis ac divini præcepta tot restrictionibus ac interpretationibus evertunt? Nonne dum v. g. Deus præcipit, ex toto se corde diligere, hanc ipsi restrictionem tribuunt, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam quâ justificemur? Quando verò præcipit, *Diliges proximum tuum, &c.* nonne prætendunt id cum hac restrictione dixisse, *per solos actus externos?* Non occides: *nisi bona remporalia, vel honor defendi aliter non possit.* Non

Non fallum testimonium dices: nisi iusta de causa mentaliter restringas, &c.

64 Quinta ratio: restrictionum mentalium doctrina ipsosmet earum defensores omni fide indignos reddit, in iis quæ dicunt, perinde ac si doctrinam de licito iustis de causis mendacio sustinerent: ita ut ipsis applicari queat id quod Augustinus L. de mendac. c. 8. dicit: *Quomodo credendum est ei, qui putat esse mentendum (vel restrictione mentali utendum) ne forte & tunc mentiatur (seu mentali restrictione utatur) cum præcipit esse mentendum, seu mentali restrictione utendum, seu cum aliud quodcumque dicunt? An forte jurabunt se non mentiri, nec mentali restrictione uti? Verum non ideo fides ipsis securè præstabitur; unde enim constare poterit, quòd illud ipsum non iurent cum mendacio, vel restrictione mentali? Vel hinc ergo appareat quàm noxiæ sint societati humanæ. Nam, ut S. Thomas q. 109. a. 3. ad 1. ait: quia homo est animal sociale, naturaliter unus homo debet alteri id sine quo societas humana servari non potest. Debet ergo aliis sic convivere, ut credibilis, seu fide dignus sit, dum cum aliis loquitur: qualis profectò non est, dum restrictionum mentalium defensor esse cognoscitur. Quia eo ipso iure suspectus esse potest, an iis non utatur, dum aliis loquitur: utpote cuius in loquendo veracitas nota esse non potest per ea quæ exterius dicit, magis quàm si idiomate aliis ignoto, aliis loqueretur. In ipsos proinde quadrat, quod in simili Augustinus l. 19. de civit. Dei c. 7. dicit: *facilius sibi animalia muta, etiam diversæ generis, quàm illi, duo nique homines diversorum idiomatum, quorum alter alterius idioma non novit, cum sint homines, ambo sociantur. Quando enim quæ sentiunt, communicare inter se non possunt, propter solam linguarum diversitatem (vel propter mentalem aut vocum restrictionem) nihil prodest ad consociandos homines tantùm similitudo naturæ, ita ut libentius homo sit cum cane suo, quàm cum homine alieno.**

65 Sexta ratio: eadem doctrina ipsius etiam defensores inidoneos reddit ad officium Superioris ac Judicis, quia ipsis legitimam adimit præcipiendi auctoritatem, sicut & justam parendi subditis impostam adimit necessitatem. Si enim reus à Judice interrogatus (qui legitimus Superior est respectu ejus qui iudicatur, ut docet S. Thomas q. 69. a. 1.) non teneatur ad confessionem criminis saltem capitalis, etiam semiplenè probati, sed possit illud celare mendaciis, vel restrictionibus mentalibus, prout ipsi docent: Judex non potest reum per torturam ad criminis ejusmodi confessionem ullatenus adigere (cum iniquum sit ipsum per torturam adigere ad extorquendam confessionem, ad quam non tenetur) & sic auctoritas Judicis non sufficet, saltem ut plurimum, ad puniendos malefactores.

66 Septima ratio: sicut mendaciorum, sic

Tom. II.

mentalium restrictionum usus omninò advertatur institutioni vocum: utpote ad hoc institutarum, ut signa sint mentalium conceptionum, prout testatur Philoſophus l. 1. Perihermen, dum ait: *verba sunt earum quæ in anima sunt passionum notæ.* Testatur & Augustinus Enchirid. 22. *verba propterea sunt instituta, non per quæ se invicem homines fallant, sed per quæ in alterius quisque notitiam cogitationes suas perferat. Verbis igitur uti ad fallaciam, non ad quod instituta sunt, peccatum est.* Et ideo Bernardus in sententiis: *Chaos magnum inter nos firmatum est, nisi interveniente quasi instrumento verborum, fiat ad invicem transitus quidam cordium, in communicatione cogitationum. Hæc necessitate inventa sunt verba.* Et S. Thomas q. 109. a. 3. ad 1. *quia homo est animal sociale, naturaliter unus homo debet alteri id sine quo societas humana servari non potest. Non possent autem homines ad invicem convivere, nisi sibi invicem crederent, tamquam sibi invicem veritatem manifestantibus. Et ideo virtus veritatis aliquo modo ascendit rationem debiti.* Vide infra n. 86.

67 Octava ratio: restrictiones purè mentales purè sunt mendacia; non solum quia contra eas militant quæcumque militant contra mendacia, prout hætenus ostensum est; sed & quia mendacium est dictio seu locutio contra mentem; atqui ille contra mentem loquitur, qui per verba exteriora scienter aliud significat quàm quod apud se habet in mente, ut patet ex Aug. l. de mend. c. 3. *Ille mentitur qui aliud habet in animo, & aliud verbis vel quibuslibet significationibus enuntiat.* Et D. Th. q. 3. a. 1. *Ad virtutem veritatis pertinet, ut quis talem se exhibeat exterius per verba exteriora, qualis est: unde veritati opponitur quòd aliquis per verba exteriora aliud significet, quàm quod habet apud se: quòd ad mendacium pertinet.*

68 Deinde cum falsum ab sciente dicitur, procul dubio mendacium est, inquit Aug. q. 68. in Levit. Ab eo verò qui scienter voce, vel aliis signis exterioribus exprimit contrarium ejus quod mente gerit (licet mentis ipsius restrictione verificabile sit) falsum ab sciente dicitur. Non enim ab ipso verum dicitur: quia veritati opponitur quòd aliquis per verba exteriora aliud significet, quàm quod mente gerit, ut vidimus ex S. Thoma. Ergo falsum ab ipso dicitur, idque scienter: scit enim verba sua aliud significare, quàm illud quod mente gerit. Rursus qui scienter profert verbalem dictionem, seu locutionem, difformem rei, per ipsam ex instituto significatæ, id est quæ non se habet in significando, ut res per ipsam ex instituto significata se habet in essendo, scienter profert falsum (quia ab eo quòd res est vel non est, prout per propositionem ex instituto significatur, propositio est vera vel falsa) ex instituto, inquam, quia non est cuiusque pro arbitrio imponere, vel mente fingere significationem verborum; sed in commercio seu societate hominum id significant verba, ad quod significandum sunt instituta. Ille ergo qui sciens se v. g. fecisse illud furtum, de

quo interrogatur, verbaliter dicit se illud non fecisse, solâ mente addens se non fecisse tali die, tali manu, &c. scienter profert verba-lem dictionem falsam, utpote difformem rei per ipsam ex instituto significata: non enim ex instituto significat illud quod solâ mente addit, sed absolute & sine addito furtum illud ab ipso factum non esse, quod ipse scit à se absolute factum esse. Ergo scienter profert verbalem locutionem difformem rei per ipsam ex instituto significata. Ergo scienter profert falsum. Ergo mentitur.

69 Enimverò illi Patres Græci, qui mendacio officioso pro solo casu gravissima necessitatis (in speciem saltem) patrocinati sunt, ut Origenes, Abbas Joseph, Chryostomus, Theodoretus, Oecumenius, cumque ipsis Hieronymus, & Cassianus (collat. 15. dicens: *Mendacio mendum*, ut hellebor o, quod absque summi discriminis necessitate perceptum, præsens affert exitium) quid aliud per mendacium intellexerunt, nisi quod Adversarii per mentales intelligunt restrictiones? Id adeò evidens est, ut ipsimet Adversarii fateantur, Lessius utique lib. 2. de just. cap. 47. dub. 6. & Raymundus in splendore veritatis cap. 12. num. 12. & 14. qui volentes excusare Patres illos, aiunt eos mendacium vocasse orationem alio sensu dictam, seu habentem tacitam mentis limitationem. Et certè siquid aliud mendacii nomine intellexissent, mendacium excusare nunquam vel cogitassent: quia nunquam illud excusarunt, nisi in extrema vel urgentissima necessitate, ut vidimus. Siquid verò aliud est restrictio purè mentalis, quam mendacium, nulla unquam esse potest vel potuit necessitas mendacii: quandoquidem mentalis restrictionis artificio necessitati cuiuscumque possit & semper poterit occurrere. Ergo ex illorum Patrum mente restrictiones purè mentales pura sunt mendacia, easque (Adversariis fatentibus) ipsi mendacia vocarunt. Si vocarunt mendacia, procul dubio censuerunt esse mendacia. Aliàs eo ipso mentiti fuissent, quo mendacia dixissent quæ mendacia non esse credidissent. Unde Augustinus, Prosper, aliique Latini Patres, qui contra Græcos illos scripserunt, de veri nominis mendacii illos sine dubio intellexerunt: bene quidem; aliàs ipsorum disputatio tota in æquivoco laborasset. Quod nec dici, nec cogitari potest, sine tantorum Patrum injuria & præiudicio.

70 Et ideo vel ipse Caramuel (licet aliàs indulgentium opinionum liberalissimus defensor) Theol. fundam. n. 1282. vi veritatis adactus est ut diceret: *Est mihi innata averso contra restrictiones mentales; si enim continentur intra terminos pietatis & sinceritatis, necessaria non sunt. Nam omnia quæ ipse prestare possunt, præstabunt consignificantes circumstantia. Quod si tales dicantur, ut etiam ibi admittenda sint, ubi desunt circumstantia significantes (ignoscant mihi earundem Authores & Propugnatores) volunt humanam societatem, & tamquam pestifera damnanda sunt. Quoniam semel admissa*

aperunt omni mendacio. & omni perjurio viam: & tota differentia in eo erit, ut quod heri vocabatur mendacium, naturam & malitiam non mutet, sed nomen; ita ut hodie jubeatur restrictio mentalis nominari. Quod est virtus condire saccharo, & seclis specie virinis colorare.

Ultima ratio: si restrictiones purè mentales adhibere liceat verbis, eadem ratione licebit & externis adhibere factis & realibus signis; adeoque in evidenti periculo amissionis vitæ, vel bonorum, licita erit fumigatio, prostratio, genuflexio exterior, ex institutione gentis (ubi quis reperitur) significans adorationem idoli, dummodò quis ea signa solâ mente restringat & dirigat, non ad idolum, sed ad crucem in occulto positam, quam manu gestet, vel in altari inter flores abscondat. Quod quidem licitum putarunt aliqui Missionarii Chineses, mentalium restrictionum defensores, qui earum ulum crediderunt licitum in factis, ex eo quod putarent licitum in verbis. Sed quia id omnino illicitum pronuntiavit sacra Congreg. de propaganda fide, Innoc. X. approbante, opposito modo concludendum est, ulum earum restrictionum esse omni casu illicitum in verbis, ex eo quod illicitus sit in factis & realibus signis externis.

CAPUT VI.

Corollaria ex præmissis.

Collige 1°. Scabinos, & alios Officia-rios juratos, qui in Belgio, secundum Edicta Principum Belgii, faciunt hanc vel similem jurandi formulam (anno 1626. præscriptam) *Furo me nec pro statu isto assequendo, nec ejus inini quidquam cuiquam, sive in pecunia, sive in alia quacumque re obtulisse, promississe aut dedisse: nec item offerri, promitti, aut dari curasse, vel curaturum aut daturum directe vel indirecte, aut quovis alio modo: salvo dumtaxat eo quod pro expeditione dari consuevit, reos esse perjuri si fecerint aliquid eorum quæ in ista juramenti formula continentur, juxta quod planissimè verba sonant. Ita Theologi & Jurisperiti Lovanienses in Responso anni 1634. id tradentes tamquam veritatem indubitam. Quid enim perjurium (inquiunt) nisi jurare quod falsum quis arbitretur, videlicet se non fecisse, quod se fecisse novit? Unde August. serm. 28. de verbis Apostoli c. 2. *Da, inquit, alium, qui scit falsum esse, & dicit verum esse, & jurat tamquam verum sit, quod scit falsum esse: videtis quam ista detestanda sit bellua, & de rebus humanis ex-terminanda? Quis enim hoc fieri velit? Omnes homines talia detestantur. Cujus quidem rei ratio ut enucleatius intelligatur, sciendum est, certam receptissimamque esse veritatem, eum qui sponte sua, nemine nisi propriâ ambitione assequendi honoris impellente, juramento se ingerit, & ejus necessitati se exponit; atque interim Princeps vel per se, vel per Statum justis de causis latum, præcipit ut juret veritatem; non posse aliter jurare quam secundum**